

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ*

The Development of a Model to Promote the Group of Fattening Beef Cattle Community Enterprises in Sisaket Province

¹พนม พรหมประเสริฐ, มาลี ไชยเสนา และ รัชตาภรณ์ ลุนสิน

¹Panom Promprasert, Malee Chaisena and Ratchataporn Lunsin

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's. Email: panom.pg63@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษจำนวน 305 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนารูปแบบ จำนวน 12 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.76 2. รูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จ ในส่วนของวิธีการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ โดยการส่งเสริมความรู้เรื่องเทคโนโลยีในการผลิตโค การคัดเลือกพันธุ์ การป้องกันและรักษาโรค 2) ด้านการผลิต โดยการส่งเสริมการผลิตโคขุนคุณภาพสูงและได้มาตรฐาน การจัดการด้านสุขภาพ การเลี้ยงด้วยอาหารโภชนาการสูงและแร่ธาตุอาหารเสริม 3) ด้านการตลาด โดยการส่งเสริมระบบตลาดในหลากหลายรูปแบบ การสร้างเอกลักษณ์ของโคขุนไทย การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และพัฒนาการส่งออกแบบครบวงจร 4) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริมเกษตรกรในด้านเงินทุน การรวมกลุ่มและการพัฒนาศักยภาพ การจัดตั้งศูนย์สารสนเทศและการจัดทำยุทธศาสตร์โค 3. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โคขุน; วิสาหกิจชุมชน; จังหวัดศรีสะเกษ

Abstract

The article aimed 1) to study the state of promoting the group of fattening beef cattle community enterprises in Sisaket Province; 2) to develop the model; and 3) to evaluate the model. This was a mixed method research with a sample group of 305 people from the group

*Received May 4, 2023; Revised May 21, 2023; Accepted May 23, 2023

of fattening beef cattle community enterprises in Sisaket Province who were selected by simple sampling, 12 experts to consider draft of model and 17 professionals to evaluate model. The research instruments were questionnaires, focus group discussion, and model evaluation. Collected data were analyzed by using mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows;

1. The state of promoting the group of fattening beef cattle community enterprises in Sisaket Province was found to be at a medium level with a mean of 2.76.

2. The model development consisted of 5 main components. These include principles, objectives, methods of operation, and conditions for success. The method of operation consists of 1) knowledge by promoting knowledge of technology in cattle production, selective breeding, disease prevention and treatment; 2) production by promoting the production of high quality and standard fattening cattle, health management, fed with highly nutritious feed and mineral supplements; 3) marketing by promoting a variety of market systems, creating the identity of Thai cattle, processing to add value, and developing a comprehensive export; 4) support from related agencies by supporting farmers in financing, integration and capacity development, establishing information centers and developing cattle strategies.

3. The model assessed by experts resulted in the highest level of propriety, high level of feasibility and highest level of utility.

Keywords: Fattening Beef Cattle; Community Enterprises; Sisaket Province

บทนำ

เนื้อโคถือได้ว่าเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของประชากรโลก จากข้อมูลพบว่าประเทศที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด 5 อันดับแรกของโลกคือ บราซิล จีน สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป สำหรับปริมาณการผลิตเนื้อโคของประเทศในอาเซียนนั้น พบว่า ประเทศที่มีปริมาณการผลิตเนื้อโคมากที่สุด คือ อินโดนีเซีย รองลงมา ได้แก่ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ พม่า ไทย กัมพูชา มาเลเซีย และลาว ตามลำดับ (Taengphukieo, and Issarapong, 2019) สำหรับประเทศไทยโคนอนับเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศจัดเป็นอาชีพของเกษตรกรฐานรากซึ่งมูลค่าสินค้าโคเนื้อและผลิตภัณฑ์เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 20,000 ล้านบาทต่อปี จำนวนโคเนื้อในประเทศมีทั้งสิ้น 4.5 ล้านตัว แต่จากสถิติกรมปศุสัตว์พบว่า การเลี้ยงโคเนื้อที่มีแนวโน้มลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ลดลง โดยในปี พ.ศ. 2555 มีโคเนื้อจำนวน 6.333 ล้านตัว ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 โคเนื้อเหลือจำนวน 4.407 ล้านตัว (Opaspattanakit, 2019) สวนทางกับความต้องการของผู้บริโภคในประเทศที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้มีการนำเข้าเนื้อโคคุณภาพดีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นแรงผลักดันให้มีการผลิตโคเนื้อเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะโคขุน เพราะโคขุนเป็นโคเนื้อที่มีคุณภาพดีการเลี้ยงโคขุนจะใช้เวลาน้อยกว่าการเลี้ยงโคเนื้อโดยทั่วไปที่ผู้เลี้ยงสามารถใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาเป็นปัจจัยในการผลิต จึงถือได้ว่าโคขุนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศชนิดหนึ่ง (Bureau of Agricultural Economic Research, 2017) ด้วยความที่เนื้อโคขุนมีความนุ่มกว่าเนื้อโคทั่วไปเพราะมีไขมันแทรกตามเส้นใยกล้ามเนื้อ โดยเฉพาะโคขุนสายพันธุ์ต่างประเทศจะมีคุณภาพซากที่ดีมีไขมันแทรกสูง นุ่ม รสชาติดี เนื้อละเอียด หน้าตัดเนื้อใหญ่ ผลผลิตสูง คลอดง่าย เชื่องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ จึงเป็นเนื้อโคขุนคุณภาพสูง (Premium grade) การผลิตโคขุนคุณภาพดีต้องเป็นสายพันธุ์ต่างประเทศซึ่งมีสายเลือดโคยุโรปร้อยละ 50 เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการส่งเสริมให้เกษตรกร

ผลิตเนื้อโคคุณภาพ (Premium grade) (Department of Livestock Development, 2021) แต่จากสภาพที่ผ่านมาพบว่า การเลี้ยงและจำหน่ายโคเนื้อ มีปัญหาที่สำคัญคือ พื้นที่ในการปลูกพืชอาหารสัตว์ แหล่งวัตถุดิบอาหารที่มีอยู่ค่อนข้างจำกัด เกษตรกรขาดความรู้ในด้านการจัดการเลี้ยงดูโคเนื้ออย่างเป็นระบบ ทำให้ผลผลิตเนื้อที่ได้มีคุณภาพค่อนข้างต่ำ (Chaturasittha, 2019) อีกทั้งการซื้อ-ขายโค ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ยุติธรรมต่อเกษตรกร จากการซื้อกดราคาทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขายโคได้ในราคาที่ต่ำไม่ได้กำไรเท่าที่ควร และที่สำคัญคือขาดการรวมกลุ่มกัน ทำให้มีอำนาจต่อรองต่ำ ไม่สามารถรวบรวมโคในปริมาณมากและส่งเข้าตลาดโคเนื้ออย่างสม่ำเสมอ การขายเป็นในลักษณะต่างคนต่างขาย ไม่มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบอย่างจริงจัง ขาดการประสานงาน ขาดการประชาสัมพันธ์ต่อผู้บริโภค และขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับเกษตรกร (Thaspongse, 2012) รวมทั้งการส่งเสริมจากภาครัฐที่ผ่านมาประสบปัญหานโยบายขาดความต่อเนื่องทั้งในด้านการปรับปรุงพันธุ์ ที่ภาครัฐยังบริการไม่ทั่วถึงทำให้ขาดแคลนพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ดีในการผลิตลูกโคเนื้อคุณภาพเพื่อนำมาเลี้ยงเป็นโคขุนได้อย่างเพียงพอ ด้านพืชอาหารสัตว์ จากการขาดแคลนน้ำและขาดความรู้ในการผลิตและถนอมพืชอาหารสัตว์ และด้านการป้องกันและควบคุมโรคระบาด จากระบบการเลี้ยงไม่ได้มาตรฐาน โรคพยาธิมีอัตราสูง และการผลิตวัคซีนป้องกันโรคระบาดยังมีปริมาณไม่เพียงพอในการป้องกันโรค (Department of Livestock Development, 2021) รวมทั้งโครงสร้างการทำงานของวิสาหกิจชุมชน ขาดการควบคุมและกำกับในการออกกฎระเบียบให้กรรมการและสมาชิกถือปฏิบัติและขาดความเข้มแข็ง (Chantra, Phrakru Arunsutalangkan, and Phrakruviratdhammachot, 2022) (Agarak, and Kason, 2017) และเกษตรกรไม่มีการถ่ายพยาธิโคและการรักษาโคเนื้อที่ป่วย (Phongchongmit, and Norrapoke, 2019) โดยเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ ในปี พ.ศ. 2565 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคมากกว่า 45,000 ราย มีจำนวนโคทั้งสิ้น ประมาณ 435,800 ตัว จึงถือเป็นแหล่งที่เลี้ยงโคมากเป็น อันดับ 2 ของประเทศ อีกทั้งช่วงเดือน พฤษภาคม 2565 ในจังหวัดศรีสะเกษ พบการระบาดของโรคล้มปัส (SLD) โดยพบสัตว์ป่วย (โค) ระบาดในพื้นที่ 22 อำเภอ 204 ตำบล เกษตรกรได้รับผลกระทบ 21,001 ราย สัตว์ป่วยสะสมจำนวน 52,899 ตัว รักษาหายสะสมจำนวน 45,738 ตัว ตาย 6,643 ตัว สัตว์ป่วยคงเหลือ 471 ตัว (Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, Sisaket Province, 2022) ดังนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ควรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและการจัดการด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การป้องกันโรคระบาดและรักษาโรคสัตว์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภคภายใต้การบริหารจัดการของสถาบันเกษตรกร ในรูปของสหกรณ์หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Opaspattanakit, 2019) รวมทั้ง การพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ต้องมีในด้านการจัดการสินค้าหรือบริการมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารการตลาด ด้านทิศทางการวิสาหกิจชุมชน ด้านบริหารสมาชิกชุมชนและลูกค้า ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล และด้านการวางแผนการดำเนินการ ตามลำดับ (Bungpransri, Aruksomboon, and Narathapananon, 2017) ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเกิดทั่วทุกภูมิภาค รวมทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แนวคิดและทฤษฎีที่ได้นำมาใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งหมายถึง การประกอบกิจการเพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนไม่ได้หมายถึงเพียงตัวเงิน แต่ยังรวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมที่ทำให้ผู้คนมีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ซึ่งหลักการที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมเครือข่ายองค์กรพัฒนาผู้นำ การบูรณาการทุนและสินทรัพย์ของชุมชน การเรียนรู้และเชื่อมโยงการพัฒนา การบริหารจัดการและตัดสินใจโดยชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลประโยชน์ร่วม การติดตาม ตรวจสอบความโปร่งใสและ

ยุติธรรม การต่อยอดและขยายผล การวิจัยและพัฒนา และการพึ่งตนเอง (Community Development Department, 2003) แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งหมายถึง กระบวนการให้การศึกษาจากระบบเพื่อบริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตร รวมทั้งการบริการเกี่ยวกับบุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร ครอบครัว ชุมชน และกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ให้เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ พัฒนาการผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ซึ่งวิธีการส่งเสริมมีทั้งการส่งเสริมแบบรายบุคคล ที่มีข้อดีคือได้ผลแน่นอน สามารถเข้าใจและแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง และสร้างความคุ้นเคยกับเกษตรกรได้มากกว่าวิธีอื่นๆ แต่ก็มีข้อเสีย ค่าใช้จ่ายสูง เสียเวลามาก และทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ง่ายหากเจ้าหน้าที่ให้ความสนใจเกษตรกรไม่ทั่วถึง การส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคลมีข้อดีคือสามารถถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรได้ครั้งละหลายๆ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย แต่มีข้อเสียคือไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างทั่วถึง การแก้ไขปัญหาอาจไม่ตรงความต้องการของเกษตรกรได้ทั้งหมด และการส่งเสริมแบบมวลชลมีข้อดีคือส่งข่าวสารได้ทุกแห่ง ค่าใช้จ่ายต่ำ แต่มีข้อเสียคือไม่สามารถทราบได้ว่าเกษตรกรเข้าใจความรู้ที่ส่งไปหรือไม่ (Department of Agricultural Extension, 2016) และแนวคิดเกี่ยวกับโคขุน ซึ่งหมายถึง โคที่ได้รับอาหารที่มีพลังงานสูงเกินความต้องการของร่างกายเป็นเวลานานเพื่อให้มีการสะสมไขมันภายในมัดกล้ามเนื้อ และเป็นโคที่มีอายุไม่เกิน 3 ปี โดยได้รับอาหารที่ค่อนข้างดีอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลา 4 - 12 เดือน คือนอกจากจะให้โคกินอาหารหยาบ (หญ้าหรือฟาง) แล้วยังมีการให้อาหารข้น (อาหารผสม) เพิ่มเติมอีกด้วยทำให้โคเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งประโยชน์ของการเลี้ยงโคขุน ประกอบด้วย ลดการเสียดุลการค้าทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ แก้ปัญหาการขาดแคลนเนื้อสำหรับบริโภคในประเทศ ส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร และทำให้อาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นระบบมากขึ้น (Thaspongse, 2012)

จากความสำคัญของการพัฒนาการผลิตเนื้อโคที่มีคุณภาพ มูลค่าสูงและเกษตรกรรายย่อยสามารถทำการผลิตได้ตามมาตรฐาน และจากสภาพปัญหาทั้งในด้านการขาดความรู้ของเกษตรกร ขาดการส่งเสริมในด้านการผลิต การตลาดและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากการสำรวจเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่ปรากฏงานที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษและไม่มีรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษที่ชัดเจน ดังนั้นบทความนี้จะเสนอผลการศึกษารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้มีรูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงโคขุนที่มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่เกิดการส่งเสริมในด้านความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร ส่งเสริมการผลิตและการตลาดที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนในจังหวัดศรีสะเกษ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนในเขตกลุ่มจังหวัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันสามารถนำไปดำเนินงานได้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยง เพิ่มปริมาณเงินหมุนเวียนในชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดและประเทศที่จะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่คนในชุมชนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ประชากรคือกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษจำนวน 1,290 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของ Taro Yamane ที่ระดับของความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 305 คน และทำการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) จับสลากสุ่มอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ 22 อำเภอ สุ่มได้อำเภอวังหินและกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงโคขุนในอำเภอวังหิน จำนวน 30 กลุ่ม (Department of Agricultural Extension, 2022) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของตัวอย่าง ตอนที่ 2 ข้อมูลการเลี้ยงโค ตอนที่ 3 แบบสอบถามสภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมด้านการให้ความรู้ในการเลี้ยงโค ด้านวิธีการเลี้ยงโค และด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโค โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านเนื้อหา สถิติและการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุน จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้าง ค่า IOC แบบสอบถามทั้ง 3 ตอนในช่วง 0.6 – 1.0 และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ในพื้นที่วิสาหกิจชุมชนโคเนื้อ ต้นน้ำตำบลศรีสำราญ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยในระยะที่ 2 นี้เป็นการพัฒนาแบบด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus groups discussion) กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ และมีประสบการณ์ในการส่งเสริมการทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกสนทนากลุ่ม (Focus-group Record Form) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชน จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำเนื้อหาของรูปแบบและแบบประเมินไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม (N=305)

สภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชน จังหวัดศรีสะเกษในแต่ละด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการให้ความรู้ในการเลี้ยงโค	2.45	0.75	ปานกลาง
2. ด้านวิธีการเลี้ยงโค	3.04	0.77	น้อย
3. ด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโค	2.78	0.83	ปานกลาง
โดยรวม	2.76	0.79	ปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.76) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านวิธีการเลี้ยงโค อยู่ในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.04) รองลงมาคือด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโค (ค่าเฉลี่ย 2.78) และด้านการให้ความรู้ในการเลี้ยงโค (ค่าเฉลี่ย 2.45) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ดังแผนภาพที่ 1 จากภาพสรุปผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบคือ การดำเนินการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านความรู้ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษในด้านความรู้ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การดำเนินการ ประกอบด้วย 3.1) ด้านความรู้ ประกอบด้วย การส่งเสริมความรู้การบริหารจัดการในการผลิตโค เทคโนโลยีในการผลิตโค การคัดเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์โคที่ดี อากาศของโรคโค การป้องกันโรคโค การรักษาโรคโค พยาธิในโคและวิธีการป้องกันรักษา และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของเนื้อโค 3.2) ด้านการผลิต ประกอบด้วย การส่งเสริมการผลิตโคขุนอย่างครบวงจรการผลิตโคขุนคุณภาพสูงและได้มาตรฐาน การผลิตเนื้อโคภายใต้มาตรฐานความปลอดภัย การใช้โคพันธุ์ดีในการผสมพันธุ์ การจัดการด้านสุขภาพโค เกษตรกรผลิตอาหารโค วิธีการปลูกหญ้าเพื่อเป็นอาหารโค การนำวัสดุการเกษตรเหลือใช้มาเป็นอาหารโค การเลี้ยงโคด้วยอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและแร่ธาตุอาหารเสริม 3.3) ด้านการตลาด ประกอบด้วย การส่งเสริมการตลาดเนื้อโคขุน ระบบตลาดโคขุนในหลากหลายรูปแบบ การใช้พันธุ์โคตามความต้องการของตลาด การสร้างเอกลักษณ์ของโคขุนไทย การกำหนดราคาเนื้อโคที่เหมาะสม การแปรรูปเนื้อโคเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาด การประชาสัมพันธ์การบริโภคเนื้อโคขุน การพัฒนาการส่งออกเนื้อโคแบบครบวงจร การจำหน่ายเนื้อโคโดยใช้ประโยชน์จากการค้าเสรีอาเซียน 3.4) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคขุนเป็นอาชีพเสริม การเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรแบบครบวงจร การควบคุมป้องกันโรคระบาดในโค การสนับสนุนงบประมาณให้กับเกษตรกรในการเลี้ยงโคขุน การรวมกลุ่มเกษตรกรในการเลี้ยงโคขุน การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงโค การผลิตโคคุณภาพ การจัดตั้งศูนย์สารสนเทศโคเนื้อ การปรับปรุงกฎหมายให้อำนวยความสะดวกในการผลิตและจำหน่ายโค การจัดทำยุทธศาสตร์โคเนื้อ และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนโคขุนจังหวัดศรีสะเกษต้องให้

ความสำคัญกับการส่งเสริม ให้ความร่วมมือในดำเนินการ ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และ ภาครัฐต้องสนับสนุนในด้านทั้งงบประมาณ องค์ความรู้และบุคลากร ดังแผนภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
หลักการ	4.67	0.61	มากที่สุด	4.04	0.63	มาก	4.59	0.62	มากที่สุด
วัตถุประสงค์	4.59	0.58	มากที่สุด	4.00	0.54	มาก	4.60	0.60	มากที่สุด
การดำเนินการ	4.57	0.59	มากที่สุด	3.97	0.56	มาก	4.64	0.55	มากที่สุด
เงื่อนไขความสำเร็จ	4.44	0.53	มาก	3.81	0.57	มาก	4.67	0.50	มากที่สุด
รวม	4.57	.53	มากที่สุด	3.96	.57	มาก	4.63	0.50	มากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) ความเป็นไปได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.63) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบแล้วพบว่า หลักการของรูปแบบ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.67) ความเป็นไปได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) ส่วนวัตถุประสงค์ของรูปแบบพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) ความเป็นไปได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ส่วนการดำเนินการของรูปแบบพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) ความเป็นไปได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.64) และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.44) ความเป็นไปได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.67)

องค์ความรู้ใหม่

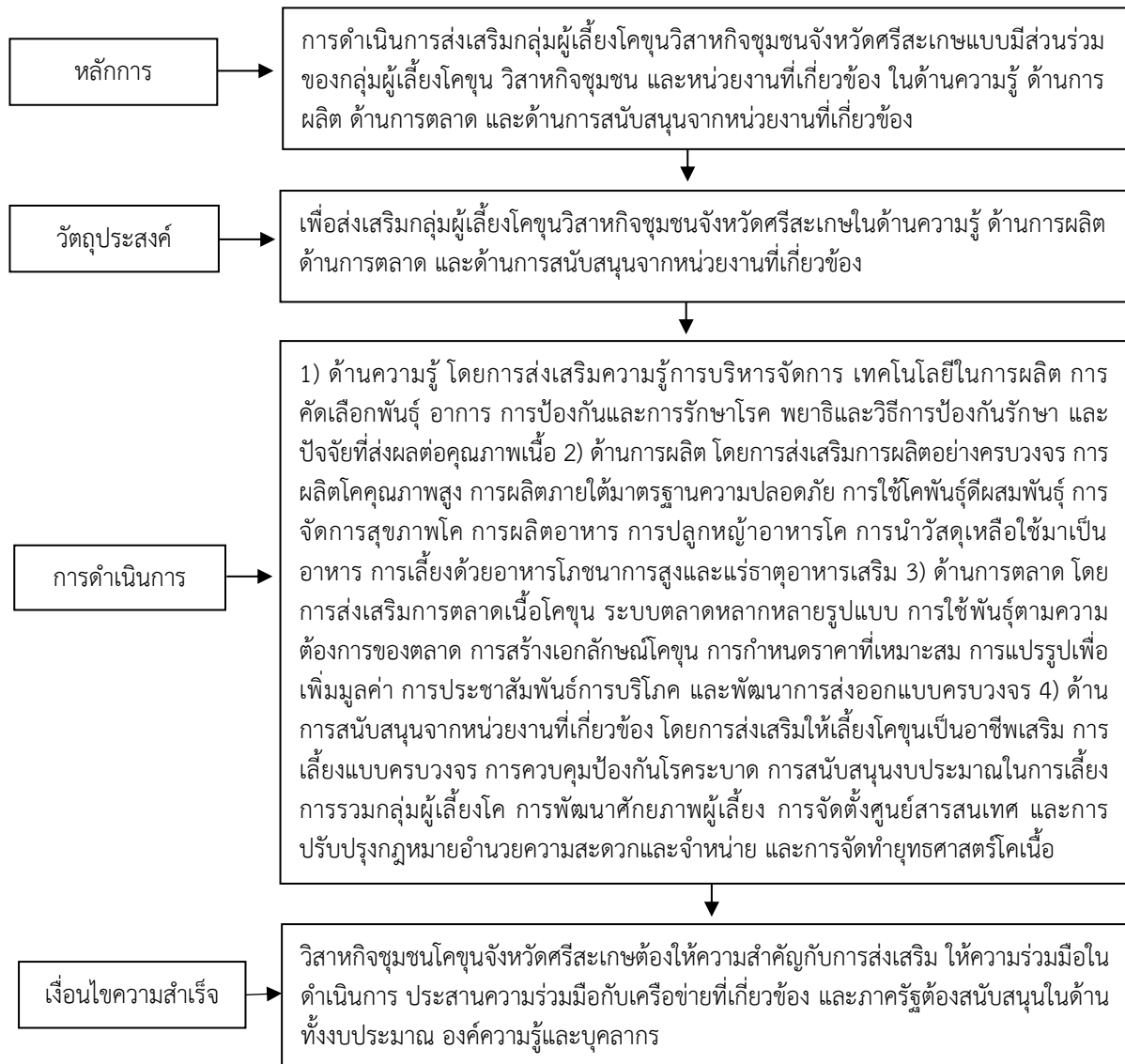

Figure 1: Element of a model to promote the group of fattening beef cattle community enterprises in Sisaket province

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะ แม้ว่ากลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ จะได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐบ้างแล้วก็ตามแต่ก็ยังไม่ได้เท่าที่ควร และบางเรื่องก็ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง ผลการศึกษาต่างจากงานวิจัยของ Sriputa, and Prapatigul (2017) ที่พบว่า การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมากและพบว่ามีการศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแต่ต่างกัน ในระดับความคิดเห็นต่อแนวทางในการส่งเสริมบริหารจัดการโคเนื้อ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ของสมาชิกเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์โคเนื้อดอกคำใต้ ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

รายด้านพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ และน้อยที่สุดคือ ด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อ ตามลำดับ (Wongchalee, 2022) ดังนั้น ควรส่งเสริมการให้ความรู้ในการเลี้ยงโคและวิธีการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน แก่เกษตรกรเป็นส่วนสำคัญ และต้องให้ตามสภาพความต้องการของพื้นที่และปัญหาของกลุ่มเกษตรกร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มีการดำเนินการ ที่ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะ ความรู้เหล่านี้จะทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจโคขุนอย่างแท้จริงและทำให้เกษตรกรสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคขุน ซึ่งการส่งเสริมความรู้กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนมีความครอบคลุมทั้งความรู้การจัดการจัดการในการผลิตโค จะทำให้การผลิตโคของเกษตรกรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ ความรู้เรื่องเทคโนโลยีในการผลิตโค จะทำให้การผลิตโคของเกษตรกรมีความทันสมัยและก้าวทันความเปลี่ยนแปลงความรู้ในการเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ จะทำให้เกษตรกรมีความสามารถในการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการตลาดและมีความคุ้มค่าในการผลิต ความรู้ในการพิจารณาลักษณะโคที่ดี จะทำให้มีความสามารถในการคัดสรรโคที่ดีและถูกต้องตามลักษณะ ความรู้ในการพิจารณาอายุโค จะทำให้เกษตรกรสามารถประเมินอายุโคได้จากลักษณะภายนอก ความรู้ในการป้องกันโรคระบาดในโค จะทำให้เกษตรกรสามารถป้องกันโรคระบาดที่จะเกิดขึ้นในโคเพื่อป้องกันความสูญเสียจากการเจ็บป่วยหรือล้มตายในโค ความรู้ในเรื่องอาการของโรคโค จะทำให้เกษตรกรสามารถวินิจฉัยอาการผิดปกติในโคว่าน่าจะเกิดจากโรคใดเพื่อทำการป้องกันรักษาได้อย่างตรงจุด ความรู้ในการป้องกันรักษาโรคโค จะทำให้เกษตรกรสามารถเฝ้าระวังรักษาโคได้อย่างถูกต้องและทันต่อเวลา ความรู้เรื่องพยาธิในโค จะทำให้เกษตรกรรับรู้ถึงพยาธิที่พบป่วยในโคและอาการที่พบเมื่อโคมีพยาธิ ความรู้ในการป้องกันรักษาพยาธิในโค จะทำให้สามารถเฝ้าระวังในการป้องกันรักษาอาการโคในเบื้องต้นด้วยตนเองอย่างถูกต้อง ความรู้ในการพิจารณาเนื้อโคคุณภาพ จะทำให้เกษตรกรมีความรู้ถึงลักษณะเนื้อโคที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด ความรู้เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณสมบัติของเนื้อโค จะทำให้เกษตรกรได้รับรู้และสามารถควบคุมปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของเนื้อโค ความรู้การแบ่งคุณภาพเนื้อโค จะทำให้เกษตรกรสามารถจำแนกและจัดอันดับความมีคุณภาพของเนื้อโคเพื่อสามารถกำหนดราคาจำหน่ายได้ตรงตามลำดับคุณภาพของเนื้อโคนั้นๆ ความรู้ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพซากของโค จะทำให้เกษตรกรรับรู้และสามารถควบคุมปัจจัยที่จะส่งผลให้เนื้อโคที่ผลิตมีคุณภาพ และความรู้ในเรื่องวิธีการบ่มเนื้อโค จะทำให้เกษตรกรรับรู้ถึงวิธีการบ่มเนื้อโคให้มีรสชาติดีและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sripua, and Prapatigul (2017) พบว่า การให้ความรู้ในการป้องกันโรคระบาดในโคเนื้อ การเลือกซื้อพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์โคเนื้อ เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม และงานวิจัยของ Hanthayung (2018) ที่พบว่า การให้ความรู้เกษตรกรในการวางแผนเลี้ยงโคเนื้อก่อนที่จะนำโคเนื้อมาเลี้ยง การให้ความรู้ในด้านการจัดการเลี้ยงดูโคเนื้อ การบริหารจัดการโรงเรือนที่ดี และการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายต่างๆ เพื่อให้ทราบต้นทุนที่แท้จริงจนนำไปสู่การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ การให้ความรู้ความชำนาญในการดูลักษณะโค การคัดเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ การป้องกันโรคระบาดในโค เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในโครงการโคบาลบูรพาสระแก้ว อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว 2) ด้านการผลิต ทั้งนี้เป็นเพราะ การผลิตเป็นหัวใจสำคัญที่จะได้มาซึ่งเนื้อโคที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภค นอกจากนี้การผลิตที่มีประสิทธิภาพจะนำมาสู่ความมีชื่อเสียงและผลกำไรของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุน ซึ่งการส่งเสริมการผลิตนั้นจะต้องมีความครอบคลุมทั้งในเรื่องการส่งเสริมการผลิตโคขุนอย่างครบวงจร จะทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการเลี้ยงโคขุนจากการได้รับการสนับสนุนในทุกขั้นตอน ส่งเสริมการผลิตโคขุนคุณภาพสูง จะทำให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิตเนื้อ

โคคุณภาพสูง เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อ และสามารถจำหน่ายได้ในราคาสูง ส่งเสริมการผลิตโคขุนที่ได้มาตรฐาน จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการผลิต ส่งเสริมการผลิตเนื้อโคภายใต้มาตรฐานความปลอดภัย จะทำให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในความปลอดภัยและปลอดภัยของเนื้อที่บริโภค ส่งเสริมการใช้โคพันธุ์ดีในการผสมพันธุ์ จะทำให้เกษตรกรได้เนื้อโคที่มีคุณภาพสูง รสชาติดี เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อ ส่งเสริมการจัดการด้านสุขภาพโค จะทำให้โคไม่เจ็บป่วยจากโรคต่างๆ โดยเฉพาะโรคระบาดและทำให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตอาหารโค ส่งเสริมวิธีการปลูกหญ้าเนเปียร์เพื่อเป็นอาหารโค ส่งเสริมวิธีการปลูกหญ้ารูซี่เพื่อเป็นอาหารโค และส่งเสริมการนำวัสดุการเกษตรเหลือใช้มาเป็นอาหารโค จะทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเอง และลดต้นทุนการผลิตจากการที่ต้องซื้ออาหารโค นอกจากนี้ก็ยังได้อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ส่งเสริมการเลี้ยงโคด้วยอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และส่งเสริมการให้แร่ธาตุอาหารเสริมโค จะทำให้โคเจริญเติบโตตามวัย ได้น้ำหนักและมีสุขภาพแข็งแรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hanthayung (2018) ที่พบว่า การส่งเสริมเกษตรกรในการเลือกพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ดี การปรับปรุงพันธุ์อย่างทั่วถึง การฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยปีละ 2 ครั้ง การรักษาความสะอาดบริเวณคอกวัวที่เลี้ยงไว้เป็นประจำ การมีโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐานเป็นโรงฆ่าสัตว์เทศบาล ซึ่งสามารถจำหน่ายให้ทางอิสลามได้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในโครงการโคบาลบูรพาสระแก้ว อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และงานวิจัยของ Yodmanee (2020) ที่พบว่า การควบคุมการผลิตโคเนื้อคุณภาพสูงให้ได้ตามมาตรฐาน เป็นส่วนหนึ่งในแนวทางในการพัฒนาธุรกิจโคเนื้อคุณภาพสูง ของสหกรณ์โคขุนดอกคำใต้ 3) ด้านการตลาด ทั้งนี้เป็นเพราะ การตลาดเป็นที่มาของรายได้ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุน และนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการส่งเสริมการตลาดนั้นมีความครอบคลุมทั้งในเรื่องการส่งเสริมการตลาดเนื้อโคขุน และส่งเสริมระบบตลาดโคขุนในหลากหลายรูปแบบ จะทำให้ผู้ผลิตมีช่องทางการจำหน่ายได้มากขึ้นและผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้สะดวกขึ้น ส่งเสริมการใช้พันธุ์โคตามความต้องการของตลาด จะทำให้ผู้ผลิตสามารถจำหน่ายโคได้ง่ายและมากขึ้นเพราะเป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภค ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์ของโคขุนไทย จะทำให้โคขุนไทยมี brand ของตนเองและอาจสามารถทำให้อัตราการจำหน่ายได้สูงกว่าทั่วไป ส่งเสริมการกำหนดราคาเนื้อโคที่เหมาะสม จะทำให้เกิดความยุติธรรมในการจัดจำหน่ายของผู้ผลิตที่สามารถจำหน่ายได้โดยไม่ขาดทุนและไม่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค ส่งเสริมการแปรรูปเนื้อโคเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาด การแปรรูปเนื้อโคขุนจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้มากกว่าการจำหน่ายเนื้อโคโดยทั่วไป ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การบริโภคเนื้อโคขุน เป็นการกระตุ้นให้เกิดการบริโภคเนื้อโคมากขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาการส่งออกเนื้อโคแบบครบวงจร และส่งเสริมการจำหน่ายเนื้อโคโดยใช้ประโยชน์จากการค้าเสรีอาเซียน จะทำให้เนื้อโคขุนส่งออกไปต่างประเทศที่มีมูลค่าสูงได้มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศมุสลิมในอาเซียนที่มีการบริโภคเนื้อโคจำนวนมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hanthayung (2018) ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ รมรงค์ ส่งเสริมให้คนในประเทศหันมานิยมบริโภคเนื้อโคมากขึ้นเน้นเรื่องคุณค่าทางโภชนาการต่อการเจริญเติบโต เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในโครงการโคบาลบูรพาสระแก้ว อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และงานวิจัยของ Yodmanee (2020) ที่พบว่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์โคเนื้อคุณภาพสูงเพื่อรองรับความต้องการของตลาดและของผู้บริโภค เป็นส่วนหนึ่งในแนวทางในการพัฒนาธุรกิจโคเนื้อคุณภาพสูงของสหกรณ์โคขุนดอกคำใต้ และ 4) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เป็นเพราะ การเลี้ยงโคขุนจะมีการพัฒนาและสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนได้นั้นนอกจากความมีศักยภาพของเกษตรกรผู้เลี้ยงแล้วก็ต้องอาศัยหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุนหรือแก้ปัญหาซึ่งอาจเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นั้นมีความครอบคลุมทั้งในเรื่องการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคขุนเป็น

อาชีพเสริม จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เสริมจากการเลี้ยงโคขุนที่สามารถทำได้โดยไม่กระทบกับการเกษตรที่ทำอยู่ อีกทั้งยังสามารถนำวัสดุที่เหลือจากการเกษตรมาเป็นอาหารโค ส่งเสริมการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรแบบครบวงจร จะทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการเลี้ยงโคขุน ส่งเสริมการควบคุมป้องกันโรคระบาดในโค จะช่วยลดการแพร่ของโรคระบาดที่มักพบในโคและลดความสูญเสียของเกษตรกร สนับสนุนงบประมาณให้กับเกษตรกรในการเลี้ยงโคขุน จะทำให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการเลี้ยงโคขุนเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรในการเลี้ยงโคขุน จะทำให้กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนมีความเข้มแข็งและสามารถเพิ่มอำนาจการต่อรอง ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงโค จะทำให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงโคขุนได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้เนื้อโคขุนที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการผลิตโคคุณภาพ จะทำให้เกษตรกรจำหน่ายโคได้ในราคาที่สูงตามคุณภาพที่เพิ่มขึ้น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับโค จะทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนมีช่องทางรับข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับโคและกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภค ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศโคเนื้อ จะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลในทุกด้านที่เกี่ยวกับโคเพื่อนำไปประมวลผลและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเลี้ยงและจัดจำหน่ายโคเนื้อของประเทศ ส่งเสริมการปรับปรุงกฎหมายให้อำนวยความสะดวกในการผลิตและจำหน่ายโค จะทำให้การผลิตและจำหน่ายโคเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว ส่งเสริมการจัดทำยุทธศาสตร์โคเนื้อ จะทำให้การผลิตและจำหน่ายโคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และส่งเสริมหน่วยงานต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อ จะทำให้การเลี้ยงโคมีความยั่งยืนและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Songkaphan, and Boonrat (2017) ที่พบว่า การให้ทุนในการสนับสนุนเอาใจใส่ดูแลเกษตรกร การสนับสนุนและส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีของเกษตรกรเพื่อลดอัตราการตายของลูกโคเนื้อ การควบคุมป้องกันโรคระบาด ได้แก่ เพิ่มการผลิตวัคซีนป้องกันโรคที่สำคัญให้มีคุณภาพและมีปริมาณให้เพียงพอ การเพิ่มประสิทธิภาพด้านชายแดนในการป้องกันโรคและควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ ควบคุมโรคจากการนำเข้าโคมีชีวิต และเนื้อโคจากต่างประเทศ การจัดทำเครื่องหมายและขึ้นทะเบียนโคเนื้อแห่งชาติ การสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยรวมตัวเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์ การจัดตั้งศูนย์สารสนเทศโคเนื้อ เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการเลี้ยงโคในจังหวัดเลย และงานวิจัยของ Sripua, and Prapatigul (2017) ที่พบว่า การนำเกษตรกรไปทัศนศึกษาดูงาน การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำหมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มสาธิตการเลี้ยงโคเนื้อ การให้บริการผสมเทียม การบริการผสมพันธุ์โดยวิธีจุฬผสม การจำหน่ายยาแก้ปวดพยาธิภายในและภายนอก และการให้บริการฉีดวัคซีนและยาบำรุง เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม

สรุป

สภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านวิธีการเลี้ยงโค อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโค และด้านการให้ความรู้ในการเลี้ยงโค ตามลำดับ สำหรับรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ หลักการ ที่เป็นการดำเนินการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุน วิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการที่ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินการจะประสบผลสำเร็จได้จากการที่วิสาหกิจชุมชนโคขุนจังหวัดศรีสะเกษต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริม ให้ความร่วมมือในดำเนินการ ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และภาครัฐต้องสนับสนุนในด้านทั้งงบประมาณ องค์ความรู้และบุคลากร และจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ

สรุปได้ว่ารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรที่จะมีการยกระดับการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ อย่างไรก็ตามการส่งเสริมในด้านการให้ความรู้ที่อยู่ในระดับต่ำสุดนั้น จำเป็นต้องมีการให้ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนได้

1.2 ผลจากการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ รูปแบบ ที่ได้รับการพัฒนามาแล้วนั้น มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนทั้งหลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรนำรูปแบบนี้ไปใช้หรือไปประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะในส่วนของการดำเนินการนั้นมีความครอบคลุมการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษในทุกด้านและสามารถนำไปปฏิบัติได้เลย

1.3 จากการประเมินรูปแบบการส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรนำรูปแบบนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายและแผนการดำเนินงานในการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุน และพบว่าในด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก เนื่องจากปัจจัยข้อจำกัดในทางปฏิบัติ จึงควรมีการลดข้อจำกัดเหล่านี้ ซึ่งอาจจะมาจากความไม่พร้อมทางด้านเงินทุนและทรัพยากรของเกษตรกร งบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มความมีประสิทธิภาพในส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดศรีสะเกษต่อไป ในด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า ความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด เพราะรูปแบบประกอบด้วยส่งเสริมในด้านความรู้ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมและทำให้ได้รับประโยชน์สูงสุดเพราะสามารถสร้างผลผลิตเนื้อโคได้อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานลดความเสี่ยง ส่งผลทำให้สร้างรายได้และมีผลกำไรมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่มีผลต่อศักยภาพในการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุน เช่น ปัจจัยส่วนประสมของการตลาดทั้งในและต่างประเทศ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่างๆ เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยในเรื่องตัวชี้วัดปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนอย่างครอบคลุมในทุกๆ ด้าน

2.3 ควรมีการวิจัยในเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนที่มีความครอบคลุมทั้งในเรื่องวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ดำเนินการ มาตรการ และตัวชี้วัดความสำเร็จ

References

- Agarak, P., & Kason, K. (2017). Investment Risk and Problems of Beef Cattle Farmers, Mae Khao Tom Subdistrict, Mueang District, Chiang Rai Province. *The Journal of Accounting Review Chiang Rai Rajabhat University: JAR CRRU*, 2(1), 63-74.

- Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, Sisaket Province. (2022). *Basic Information of Sisaket Province*. Retrieved March 3, 2023, from <https://www.opsmoac.go.th/sisaket-dwl-files-441091791362>
- Bungpransri, N., Aruksomboon, P., & Narathapananon, N. (2017). Community Enterprise Potentiality Development to Enhance Sustainable Strength: A Case Study of Community Enterprises, Chachoengsao Province. *Graduate School Journal Rajabhat Rajanagarindra University*, 1(1), 43-50.
- Bureau of Agricultural Economic Research. (2017). *Situation of Important Agricultural Products and Trends in 2017*. Bangkok: Office of Agricultural Economics.
- Chantra, T., Phrakru Arunsutalangkan, & Phrakruviratdhammachot. (2022). The Development of Sustainable Community Enterprises of Bandonrong Professional Group in Khao Phrabat Sub-district, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(4), 418-435.
- Chaturasittha, S. (2019). *Meat Management*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Community Development Department. (2003). *Promotion and Development of Community Management System*. Bangkok: Community Development Department.
- Department of Agricultural Extension. (2022). Report on Names and Number of Community Enterprise Members Community Enterprise Information System Community. Retrieved March 3, 2023, from https://smce.doae.go.th/smce1/report/report_smce01.php?page_size=20&PAGE=1096&typeSmce=1&hur=&province=&levelSearch=&startPage=1090&endPage=1099
- Department of Agricultural Extension. (2016). *Community Enterprise Sustainable Self-reliant Way*. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Department of Agricultural Extension. (2013). *Working to Promote Agriculture with the Community*. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Department of Livestock Development. (2021). *Department of Livestock Development Strategy*. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Hanthyayung, W. (2018). *Beef Cattle Raising strategies and the Promotion of New-style Beef Cattle Raising in Accordance with Cowboy Burapha Sa Keao Project Aranyaprathet District, Sa Keao Province*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Opaspattanakit, Y. (2019). *Increasing Beef Production Potential from Knowledge Management and Technology Handbook*. Chiang Mai: Somsak Printing.
- Phongchongmit, T., & Norrapoke, T. (2019). The Study on Situation of Beef Cattle and Satisfaction of Farmers in Kalasin Province. *KKU Veterinary Journal*, 29(1), 15-22.
- Sripua, N., & Prapatigul, P. (2017). Needs for Extension of Beef Cattle Farmers in Mahasarakham Province. *Prawarun Agricultural Journal*, 14(1), 104-112.

- Songkaphan, S., Boonrat, S., & Boonrat, W. (2017). *Conservation and Local Wisdom of Sister Cattle in the Loei Province*. (Research Report). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Loei.
- Taengphukieo, R., & Issarapong, N. (2019). Analysis of Comparing Forecasting Methods for Production Planning: Case Study of Beef Companies, Nakhon Phanom Province. *EAU Heritage Journal*, 13(3), 222-232.
- Thaspongse, P. (2012). *Ruminant Animal Production*. Phitsanulok: Faculty of Agriculture Naresuan University.
- Wongchalee, P. (2022). Guidelines for Promotion and Management of Beef Cattle Management Muang District, Sisaket Province. *Journal of the Bi-degree Program in Gynecology and Business Administration*, 1-16.
- Yodmanee, P. (2020). *Market Channel and Guidelines for Development of High Quality Beef Cattle Business in the Upper Northern Cluster 2 Region of Thailand: Case Study Ko Khun Dok Khamtai Cooperative*. (Master's Thesis). University of Phayao. Phayao.